

Okul İçi Oyun Alanlarının İlkokul Dönemi Çocuklarının Gereksinimine Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma

Hamide TEMEL^{1*}

Öz

Çocukların fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimlerinin yetişkinlerden farklı olduğu ve onlar için oluşturulacak mekanların gelişimleri açısından önemli rol oynadığı yıllardır bilinmektedir. Çocukluk döneminin diğer yaş dönemlerinden farklı gelişim evreleri bulundurması farklı gereksinimleri doğurmaktadır. Gelişim dönemlerinin hangisi olursa olsun, çocuklar için uygun duygusal çevre şartlarının sağlanması önemlidir. Çocukların gereksinimlerini bilmek ve bu gereksinimlerini karşılayacak mekanların tasarlanması bu aşamada önemlidir.

Günümüzde çocuk ve yetişkin arasındaki hem psikolojik hem de fizyolojik fark kabul edilmiştir. Buna rağmen yetişkinler tarafından tasarlanan birçok çocuk mekanı çocuğun algısal, bilişsel, ruhsal yönden davranışlarını yeterli düzeyde destekler nitelikte değildir. Diğer yandan oyun, çocuğun özellikle motor gelişimlerinin tamamlanması için önemli bir unsurdur. Bu nedenle çocuğun aktivite içerisinde bulunduğu çevrede konut, yakın çevresi, okul ve çocuk oyun alanları gibi mekanlar önem kazanmaktadır.

Bunlardan yola çıkılarak okul içi kapalı ve açık oyun alanlarında çocukların ihtiyaç duyduğu gereksinimlerin neler olduğu araştırılan bu çalışmada, çocuk ve oyun kavramları irdelenmiş, çocuk gelişimi incelenerek 6-12 yaş grubu ilkokul çocuklarının özelliklerinden bahsedilmiştir. Bahsi geçen yaş grubu çocukları ile anket çalışması yapılmış ve sonuçlar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, oyun, çocuk oyun alanı, okul oyun alanı

A Research on the Qualifications of Requirement of Children in the Primary School of School Play Areas

ABSTRACT

It has been known for many years that the physical, mental and psychological development of children is different from adults and have played an important role in the development of the places to be built for them. Childhood causes different requirements since it has different developmental stages than other age periods. Providing appropriate emotional environmental conditions for children is important whichever of the developmental periods. Knowing the requirements of children and designing places to meet these requirements are important at this stage.

At the present time, both psychological and physiological differences between children and adults have been accepted. Nevertheless, many children's places designed by

¹ Maltepe Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü

*İlgili Yazar/Corresponding author: hamidebilgen@maltepe.edu.tr

Gönderim Tarihi: 24.09.2019

Kabul Tarihi: 24.12.2019

adults do not adequately support the child's perceptual, cognitive, and spiritual behavior. On the other hand, play is an important element for completion of the child's especially motor development. Therefore, places such as houses, close surroundings, schools and play areas for children are gaining importance in the environment where the child is involved.

Consequently, in this study where the requirements of the children were investigated in the indoor and outdoor playgrounds for school, child and game concepts have been examined and the characteristics of primary school children of 6-12 age group have been mentioned with examination of child development. A survey study has been conducted with the children of this age group and the results have been given.

Keywords: *Children, playground, children's playground, school play areas*

1.GİRİŞ

Birçok bilim adamına göre farklı sayılmakla beraber 0-16 yaş aralığını kapsayan dönem olan çocukluk dönemi birden çok evreden oluşmaktadır. Ancak, bu evreler benzer bedensel ve zihinsel özellikler taşımakla beraber birbirinden kesin sınırlarla ayrılmazlar. Ergenliğe kadar olan dönem çeşitli kaynaklarda 0-2 yaş için bebeklik dönemi, 2-6 yaş arası için ilk çocukluk dönemi, 6-12 yaş arası için ise son çocukluk dönemi (okul çağı) olarak adlandırılmaktadır (Gür,2002; Yavuzer, 2005).

Çocukluk dönemleri ile ilgili bilgiler edinmek, çocuğun fizyolojik ve psikolojik gelişimleri arasındaki ilişkileri bilmek, çocuk gereksinimlerini çözmekte ve onlar için oluşturulacak her mekanda tasarımcılara yol göstermesi adına önemlidir.

Çalışma kapsamında 6-12 yaş dönemi olan ilkököl çocuklarının okul içi oyun alanlarının yeterliliği araştırılmıştır. Bu sebeple bu dönem çocuklarının gereksinimlerini üzerinde durulmuştur.

Okul dönemi (6-12 yaş) olan son çocukluk dönemi; bedensel gelişimin önceki dönemlere göre daha yavaş ilerlediği dönemdir. Çocuk, motor ve dil gelişimi aşamalarını büyük ölçüde tamamlamıştır. Bu yaş grubu çocukları daha hızlı yürüyebilen, koşabilen, küçük kas becerileri, göz-el koordinasyonu geliştirdiği için kalemle yazabilen, müzik aleti çalabilen bireyler haline gelmiştir. Yaptığı her işi yarış haline getirmeyi seven ve özellikle spor faaliyetlerinde arkadaşlarından daha iyi olmayı isteyen bu yaş grubu sürekli rekabet halindedir ve kazanmaya odaklıdır. Arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirmek kadar yalnız kalmaktan da hoşlanırlar. Herhangi bir aktiviteye katılma istekleri kolaylıkla harekete geçirilebilir (Aydın, 2005; Gür ve Zorlu, 2002; Yavuzer, 2005).

Daha hızlı hareket edebilen ve bu hareketlerini kontrol edebilen okul dönemi çocukları için kendi yaş grubu ile, enerjisini boşaltacak aktivitelerde bulunması sağlıklı bir psikolojik gelişim açısından son derece önemlidir. Oyun ise çocuğun enerjisini boşaltmada kullandığı en etkili yollardandır. Okul dönemi çocukları toplumda bir birey olarak yer aldığı farkındadır. Bu dönemde çocukların büyümesi yavaş ve düzenli olmakla beraber zihinsel ve sosyal becerileri gelişmeye devam eder. Sağlıklı bir çocukluk dönemi için bu yaş aralığında da oyunun etkisi büyüktür.

Sonu düşünülmeden, eğlenmek amacıyla yapılan aktivite olan oyun, kimi zaman çocuğun kendini ifade ettiği bir faaliyete dönüşmektedir. Piaget'e göre (1969) çocuklar oyun oynarken bilgi edinirler, neden-sonuç ilişkisini bulurlar ve zihinsel yeteneklerini geliştirirler.

Oyun sadece doğası gereği eğlenceli bir aktivite olarak değerli değildir; Aynı zamanda çocukların öğrendiği bir süreçtir. Çocukların buldukları zaman diliminde anlık ve kurgusuz olarak gerçekleştirdikleri fiziksel yada zihinsel bir etkinliktir. Oyun, problem çözme yeteneğini geliştirir ve yaratıcı düşünce ile deneme yapma fırsatlarını artırır. Oyun sayesinde çocuk arkadaş edinmeyi öğrenir, en derin duygu ve gereksinimlerini ifade eder, tecrübe kazanır. Piaget'e göre (1983) çocuklar oyun oynarken bilgi edinirler, neden-sonuç ilişkisini bulurlar ve zihinsel yeteneklerini geliştirirler.

Bilişsel oyun, çocukların çevre üzerinde hareket etmelerini ve kendi davranışlarıyla ilişkileri keşfetmelerini ve anlamalarını sağlar. Bu oyun türünün genellikle çözme, seçme, inşa etme ve keşfetme gibi bir problemi vardır ve yapılandırılmamış enformel öğrenmedir (Malone ve Tranter 2003). Dramatik veya sembolik oyun iletişim, işbirliği, kişilerarası problem çözme, yaratıcılık, kişisel sorumluluk ve hayal gücü gibi gelişimsel erdemleri bulmada katkıda bulunur. Çocuk oyun ortamlarının türü, kalitesi ve çeşitliliği, çocuk oyun türünü, kalitesini ve çeşitliliğini doğrudan etkiler. Çocukların, buldukları her mekanda oyun oynayabilmesi onları rahatlatır.

Çocuğun doğasında varolan oyun, çocuk için dünyayı tanıma ve hayatı öğrenme yöntemidir. Oyun sayesinde çocuk hayal gücünü geliştirir, insan ilişkilerini öğrenir, özgüvenini geliştirir. Bu sebeple onlar için oluşturulacak oyun alanlarının tasarımı, kalitesi ve çeşitliliği son derece önemlidir.

Çocuk oyun alanları çocukların oyun türlerine göre örgütlenmiş, çevreden sınır ve engellerle yalıtılmış, geleneksel olarak sabit gereçlerin yer aldığı, küçük yaştaki çocukların büyüklerin denetimi altında kullandığı açık mekanlardır (Gür, 2002).

Al-Quadah (2003)'e göre, oyun alanı, çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişim ve eğitimi için esas olan aktivitelerini desteklemek için tasarlanmış mekânsal bir eğitim çevresidir. Oyun mekânı farklı etkinliklerle, yaratıcı oyunlar, doğal elemanlarla oyunlar, su ve kum oyunları, sessiz oyunlar, paylaşılan açık-alan oyunları gibi farklı oyun türlerine olanak sağlamalıdır. İyi tasarlanmış, iyi yönetilen bir oyun çevresi çocuklara motor becerilerin geliştirilmesi, sosyal gelişim, öğrenme, karar verme, fantezi oyun, eğlenmek için oyun oynama gibi gelişim fırsatları tanımaktadır (Tavşan, İsmailoğlu, Ergün, 2018).

Oyun alanları, kazandırdığı fiziksel yetilerin yanında, sosyal, duygusal, bilişsel becerilerin gelişmesine, çocuğun kendine olan güvenini arttırmasına yardımcı olan tasarlanmış öğrenme çevreleridir.

Çocuğun gelişiminde kalıtımın etkisinin yanı sıra çevre koşullarının, mekanların ve mekan donatı elemanlarının etkisi büyüktür. Çevresel faktörlerin çocuğun davranışlarını etkilediği bir çok çalışmada belirtilmiştir (Barker, 1968; Wicker, 1979). Doğru mekanların tasarlanması çocuğun algısal, bilişsel, ruhsal yönden davranışlarını pekiştirmekte ve fiziksel açıdan mekan içerisinde aktif hale gelmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda çocuk oyun alanları tasarımında dikkat edilmesi gereken hususlar önem kazanmaktadır.

Çocuk oyun alanları tasarlanırken 1-5 yaş arası çocuklar için trafiğin olmadığı sınırlandırılmış alanların oluşturulması gerekmektedir. Bu yaş grubu için renklerin önemi oldukça yüksektir. 6-12 yaş arası çocuklar için ise kendileri için edilgen, düşsel, bilişsel oyun kurgulayabilecekleri karmaşık sistemlerin oluşturulması çocuğun dikkatini çekmekte etkili olacaktır.

Bunların dışında; zeminin sağlam olmasına ve kullanılan malzemenin zamanla bozulmamasına, özellikle oyun parkı tasarlanırken, çocukların birbiri ile yakın temasta olmaları durumundan kaynaklanacak kazaların önlenmesi için kullanılan oyun gereçlerinin mesafelerinin doğru ölçüde ayarlanmasına, salıncakların sınırlandırılmış bir alanda olmasına, özellikle arkadan yaklaşımın engellenmesine dikkat edilmelidir.

Dünyadaki birçok çocuk (sanayileşmiş veya gelişmekte olan şehirlerde olsun), öğrenme, oyun veya eğlence için çok az fırsat sağlayan kalabalık, güvensiz ve kirlili ortamlarda yaşar. Çocuklar, hem kişisel zarar verme olasılığı hem de bu alanların tam potansiyellerine ulaşma kapasitelerini kısıtlamaları bakımından çevresel ve sosyal bozulmaya açıktır. Özellikle şehir çocukları, kendini keşfetme ve doğal çevre deneyimi için çok az fırsat sağlayan ortamlarda sık sık kapana kısırlar (Malone ve Tranter 2003).

Çocuk oyun ihtiyaçlarının değiştiği günümüzde çocukların güvenle oynayabileceği ve enerjisini boşaltabileceği alanların fiziki anlamdaki yetersizliği dikkat çekmektedir (Frost, 1992). Hızla gelişen kentleşme ile beraber çocuklar zamanının çoğunu kapalı mekanlarda geçirmek zorunda kalmıştır. Dış mekanda en çok vakit geçirdikleri yer ise okul olarak görünmektedir. Ancak okul bahçelerinde bulunan oyun alanlarının yetersizliği günümüzde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Tüm kenti çocuklar için tasarlayabilmenin zorluğu düşünüldüğünde ise özellikle ilköğretim okul bahçelerinin çocuklar için daha uygun duruma getirilmesinin öncelikli olarak ele alınması gereken bir konu (Malone ve Tranter 2003) olduğu söylenebilir.

Okulda geçirilen süre Türkiye'de ilk ve ortaöğretimdeki bir öğrenci için yılda yaklaşık olarak 935 saattir. Okul bahçelerinde gün içinde geçirilen saat ise ilkokul öğrencileri için yaklaşık olarak 1-1,5 saattir. Bu süre çocukların toplam okulda geçirdikleri zamanın yaklaşık olarak %20-25'ini oluşturmaktadır (Tandoğan, 2016).

Ancak genel olarak bakıldığında okul bahçelerin sert, soğuk, yeşil alanı az açık alanlar olduğu görünmektedir. Ders dışında öğrencilerin vakit geçirdiği bu alanların herhangi bir tasarım kaygısı olmadan düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Bu araştırma ile okul içi oyun alanlarında çocukların geçirdikleri süreler ile çocukların bu alanlarda ihtiyaç duyduğu elementlerin neler olduğunun tespit edilmesi ve okul bahçelerinde dikkat edilmesi gereken unsurların belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. ÇOCUKLAR İÇİN TASARLANMASI GEREKEN OKUL BAHÇELERİ

Okullar, çocukların hem sosyal hem de bilişsel becerilerini geliştirmesi için önemli yerlerdir.

İlginç ve çeşitli alanlar oyun yoğunluğunu ve oyun davranış çeşitliliğini artırır; yumuşak veya kalabalık oyun alanları davranışı sınırlandırır, sosyal etkileşim ve ekolojik deneyim

için fırsatları kısıtlar ve zorbalık ve depresyon gibi sorunları kötüleştirir (Malone ve Tranter, 2003).

Marcus ve Francis (1998)'e göre okul bahçelerinin mekan organizasyonu çeşitli yaş gruplarına hitap edecek biçimde gerçekleştirilmelidir (Tandoğan, 2016).

Sebba ve Churchman (1986)'a göre ise okul bahçesindeki açık yeşil alanlar ve ekipmanlar, çocuğun özgür hareket edebilmesine olanak sağlayacak şekilde tasarlanmalı; çocuğun kişisel, fiziksel ve sosyal gelişimini desteklemeli; çocuğun kişisel tercihlerine uygun olmalı; çocuklar arasındaki çatışmaları minimize edecek, işbirliğine ait olanakları ise maksimize edecek şekilde tasarlanmalıdır. Oyun mekanlarının tasarımında her yaş grubunun farklı gereksinimlerini göz önüne alınmalıdır. Ayrıca okul bahçeleri çocuğun kendi gereksinimlerine göre biçimlenebilecek ve yorumlanabilecek şekilde esnek tasarlanmalıdır. Okul bahçesinde gölge ve estetik amaçlarla düzenlenen bitkiler çocukların onların bakımına katılmasını sağlayacak şekilde seçilmelidir. Okul bahçelerinde çocuklar ve bitkiler arasındaki ilişki sınırlamalar üzerine değil empati üzerine kurulmalıdır. Prensiplere her öğrenme alanı ayrıca bir oyun alanı olmalı, ve her öğrenme yapısı oyun için olanaklar sunmalıdır (Tandoğan, 2016).

19. yüzyılın son çeyreğinde, 1837'de Almanya'daki ilk anaokulunun (çocuklar için bahçe) yaratıcısı olan Froebel; Rousseau, Pestalozzi, Luther ve diğer ünlü figürlerin çalışmalarından etkilendi. Froebel'e (1887) göre oyunun sadece fiziksel ya da sosyal gelişim için değerinin ötesinde, çocuğun toplam gelişimi üzerindeki etkisini vurgulaması, "doğal" bir çocuk gelişimi oyun alanının icat edilmesine zemin hazırladı (Frost, 2012). Bu bağlamda Froebel'in oyun alanı mağara ve akarsuları keşfetmeye, ağaçlara ve dağlara tırmanmaya teşvik eden, çocuğu erken zaman deneyimlerine cesaretlendiren alanlardı. Öğrenciler oyun alanlarında, küçük akarsularda kanallar, köprüler ve barajlar inşa edebiliyor, meyve ağaçları, bitki ve çiçek yetiştirebiliyor, böcekleri, kelebekleri ve kuşları gözlemleyebiliyor, evcil hayvanlara bakabiliyorlardı.

Okullar, çocukların çeşitli oyun etkinliklerine katıldığı yerler olmalıdır. Okul alanı, çocukların kendi hayatlarına dokunan olayları kendiliğinden ve özgürce gerçekleştirdiği aşamadır (Malone ve Tranter, 2003).

Okul içi oyun alanları tasarlanırken okulda bulunan öğrenci sayısına uygun büyüklükte bir bahçe düzenlenmesi koşma, atlama, tırmanma gibi fiziksel gelişimlerine yardımcı mekanlar oluşturulması öğrencilerin ders dışındaki zamanlarını kaliteli bir zamana dönüştürmekte etkili olacaktır.

Okul bahçeleri düzenleme ilkelerine göre, okul bahçelerinde, en az birer adet voleybol ve basketbol sahası düzenlenmeli, okul alanlarının elverişli olduğu büyük kapasiteli okullarda, birden fazla voleybol ve basketbol sahası ile mini futbol sahası düzenlenmelidir. Mendil kapmaca, sek sek, dokuztaş gibi geleneksel çocuk oyunları ders dışı egzersiz programı kapsamında okul bahçelerinde düzenlenmelidir. Böylece, kuşaklar arası farklılıkların yerine ortak değerler oluşması sağlanabilecek ve öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine imkân verilebilecektir (meb.gov.tr).

3.YÖNTEM

Çalışmada okul içi oyun alanlarının ilkökul dönemi çocukların gereksinimine yeterliliğini incelemek üzere İstanbul şehri Maltepe ilçesinde rastgele seçilen özel bir ilkökulda

(Resim 1) anket yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan anketler ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine sınıf öğretmenleri gözetmenliğinde doldurtulmuştur. Çocuklara boş vakitlerini nerede geçirdikleri, en çok hangi oyunları oynamaktan hoşlandıkları, teneffüs saatlerinde vakitlerini nerde geçirdikleri, okul bahçesinde olmasını istedikleri unsurlar sorulmuştur.

Yapılan anketler, kız-erkek öğrenciler ve tüm öğrenciler olarak 2 ayrı şekilde grafikler üzerinde sonuca dökülmüştür.

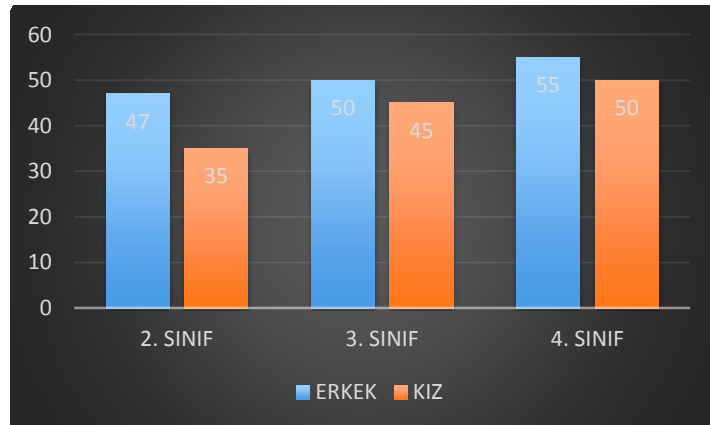
4.BULGULAR

Araştırma kapsamında İstanbul şehri Maltepe ilçesinde özel bir ilkokulda 2. Sınıf, 3. Sınıf ve 4. Sınıf öğrencilerine uygulanan anketlere ilişkin elde edilen bulgular grafikler ve tablolarla verilmiştir. Bahsi geçen okulun bahçesinde kum ile oyun oynama alanları, salıncaklar, kaydıraklar, oyun parkları ve çardaklar bulunmaktadır (Resim 1).

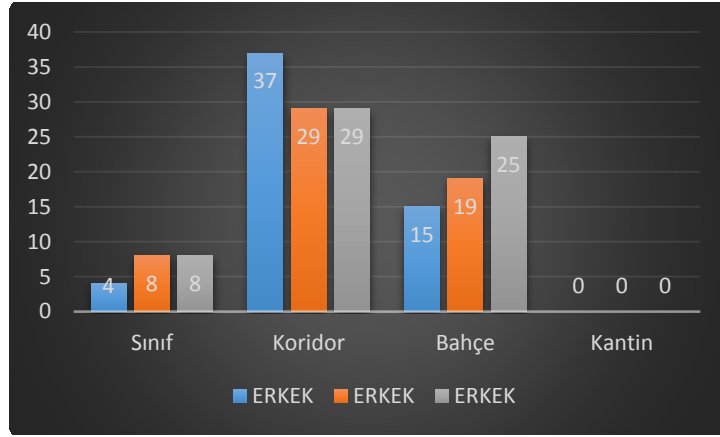
Resim 1. Anketin yapıldığı ilkokulun bahçesinin bir bölümü.

Ankete 152 erkek, 130 kız öğrenci olmak üzere 282 öğrenci katılmıştır. Erkek öğrencilerin 47'si 2. sınıf, 50'si 3. sınıf ve 55'i 4. sınıf öğrencileridir. Kız öğrencilerin 35'i 2. sınıf, 45'i 3. sınıf, 50'si 4. sınıf öğrencileridir (Grafik 1).

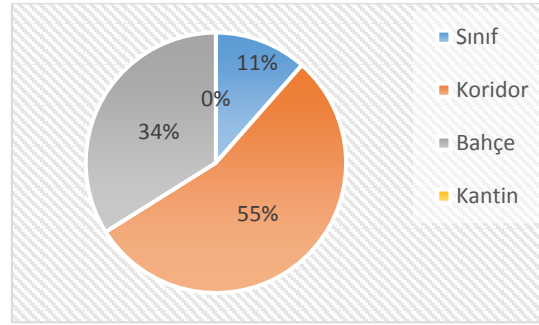

Grafik 1. Ankete katılım grafiği

Ankete katılan erkek öğrencilerin 2.,3.ve 4. sınıf ayrımı olmaksızın büyük çoğunluğunun teneffüs saatlerini koridorda geçirdikleri (% 55) görülmüştür. Teneffüs saatlerini bahçede geçirmek 2. tercihleri, sınıfta geçirmek ise 3. tercihleri olarak ortaya çıkmıştır. Kantin kullanımı, seçilen ilkokul öğrencilerine açık olmadığı için 0 olarak görünmektedir (Grafik 2, Grafik 3).

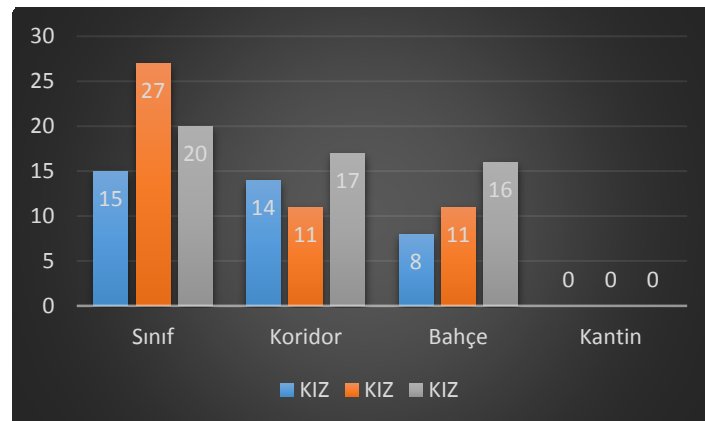

Grafik 2. Erkek öğrencilerin yaşlara göre teneffüs saatlerini en çok nerede geçirdiği ile ilgili bulgular

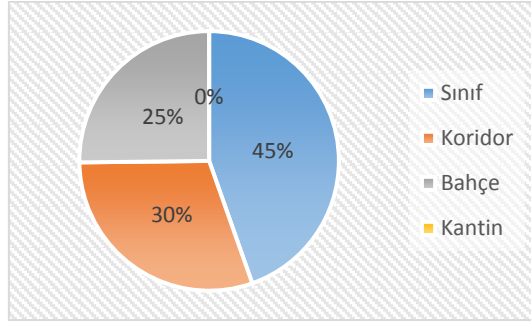

Grafik 3. Erkek öğrencilerin teneffüs saatlerini en çok nerede geçirdiği ile ilgili bulgular

Ankete katılan kız öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%45) teneffüs saatlerini sınıfta geçirdikleri görülmüştür. Teneffüs saatlerini bahçede geçirmek ve koridorda geçirmek arasında büyük farklılıklar olmadığı ortaya çıkmıştır. Kantin kullanımı seçilen ilkokul öğrencilerine açık olmadığı için 0 olarak görünmektedir (Grafik 4, Grafik 5).

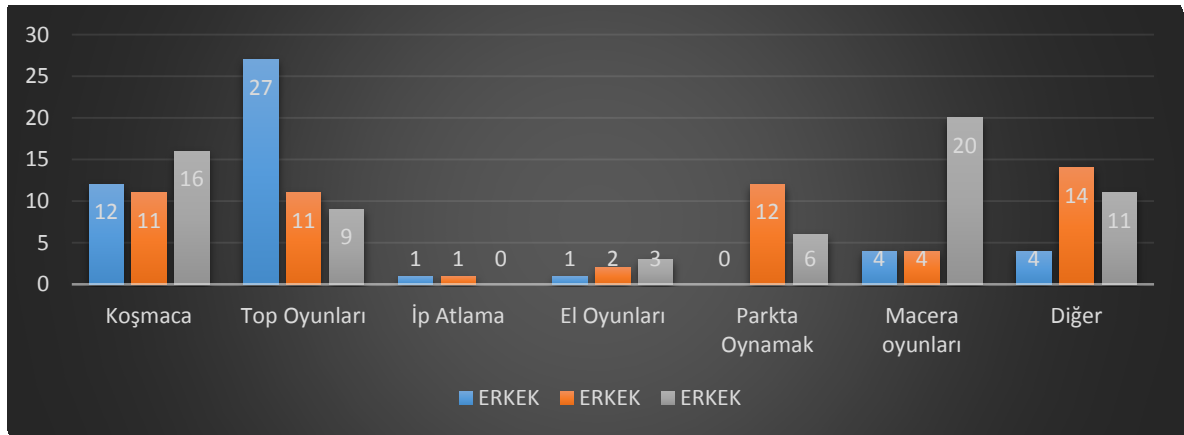

Grafik 4. Kız öğrencilerin yaşlara göre teneffüs saatlerini en çok nerede geçirdiği ile ilgili bulgular

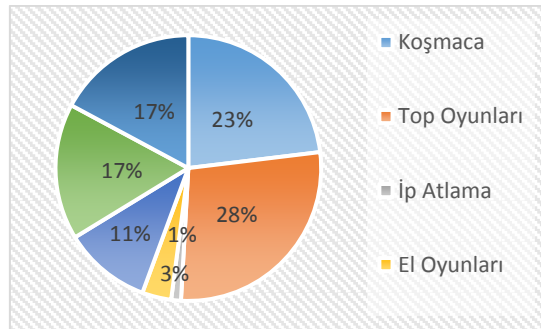

Grafik 5. Kız öğrencilerin teneffüs saatlerini en çok nerede geçirdiği ile ilgili bulgular

Teneffüs saatlerinde erkek öğrencilerin en çok top oyunları (%28) ve koşmaca (% 23) oynadıkları tespit edilmiştir. Ancak 4. sınıf öğrencilerinin, 2. ve 3. sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek oranda macera oyunları oynamaktan hoşlandıkları ortaya çıkmıştır. İp atlama ve el oyunları bu yaş gruplarının tercihi olarak görünmemektedir (Grafik 6, Grafik 7).

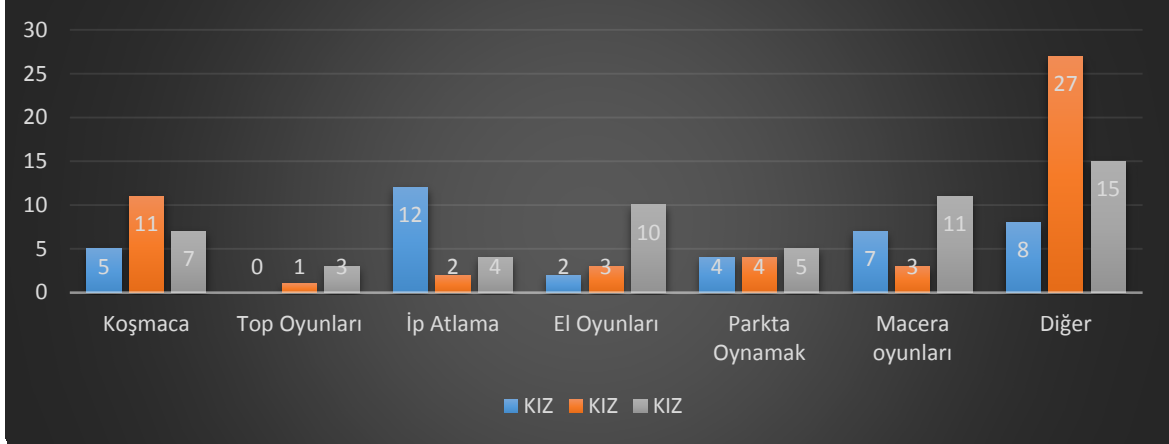
Grafik 6. Erkek öğrencilerin yaşlara göre teneffüs saatlerinde yapmayı en çok sevdiği faaliyetler ile ilgili bulgular

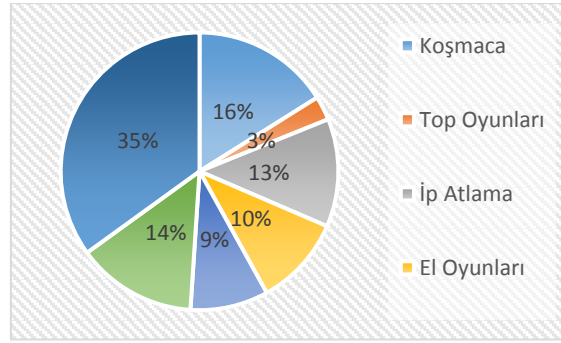
Grafik 7. Erkek öğrencilerin teneffüs saatlerinde yapmayı en çok sevdiği faaliyetler ile ilgili bulgular

Kız öğrencilerin teneffüs saatlerinde yapmayı en çok sevdiği faaliyetler ile ilgili bulgular incelendiğinde 2.sınıftaki öğrencilerin ip atlama, 3. sınıftakilerin koşmaca, 4. sınıftakilerin ise el oyunları ve macera oyunları oynamaktan hoşlandıkları ortaya

çıkmiştir. Erkeklerle oranla kız öğrencilerin Diğer başlığı altında belirttikleri oyunların daha fazla olduğu görülmektedir (Grafik 8, Grafik 9).

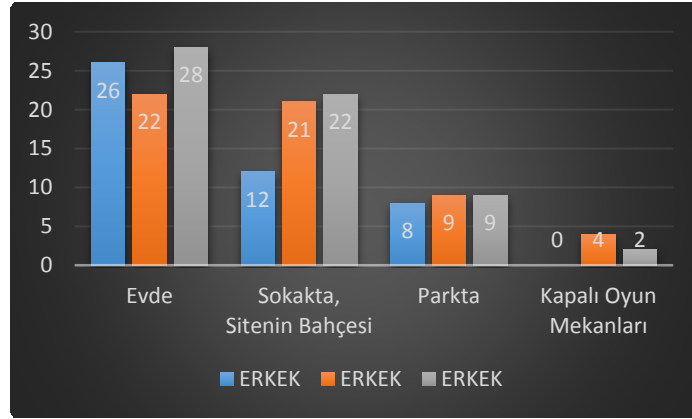
Grafik 8. Kız öğrencilerin yaşlara göre teneffüs saatlerinde yapmayı en çok sevdiği faaliyetler ile ilgili bulgular

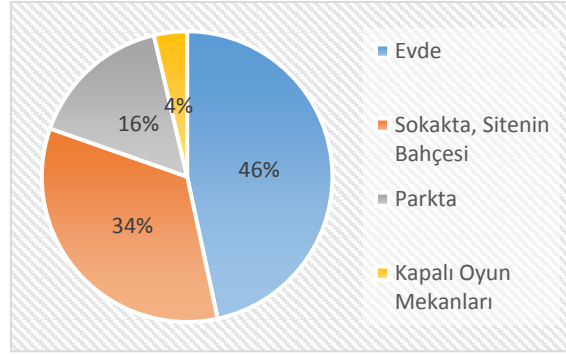
Grafik 9. Kız öğrencilerin teneffüs saatlerinde yapmayı en çok sevdiği faaliyetler ile ilgili bulgular

Ankete katılan deneklerin büyük çoğunluğu okul bahçesini vakit geçirmek için yeterli büyüklükte olduğunu söylemiştir. Erkek öğrencilerin %21'i, kız öğrencilerin ise %19'u bahçeyi yeterli büyüklükte bulmamıştır.

Elde edilen bulgulara göre, ankete katılan erkek öğrencilerin okul saatleri dışında en çok evde oyun oynadıkları (%46) sonucuna ulaşılmıştır. Sokakta veya sitenin bahçesinde oyun oynama ise 2. sırada yer almaktadır. 2. sınıfa nazaran 3. ve 4. sınıflarda bu oran daha yüksek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapalı oyun alanları ise pek tercih edilmemektedir (Grafik 10, Grafik 11).

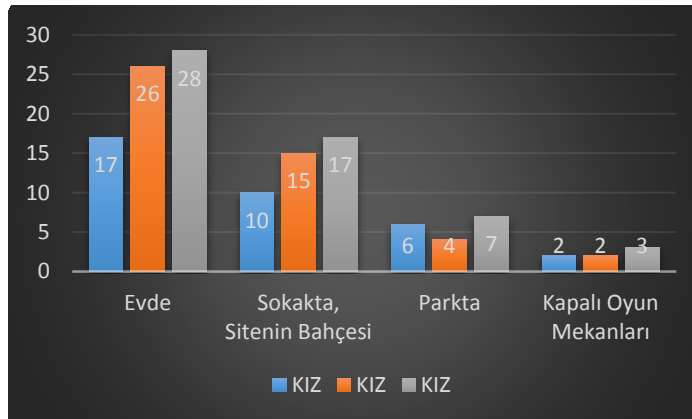

Grafik 10. Okul saatleri dışında erkek öğrencilerin yaşlara göre oyun oynadığı yerlere ait bulgular

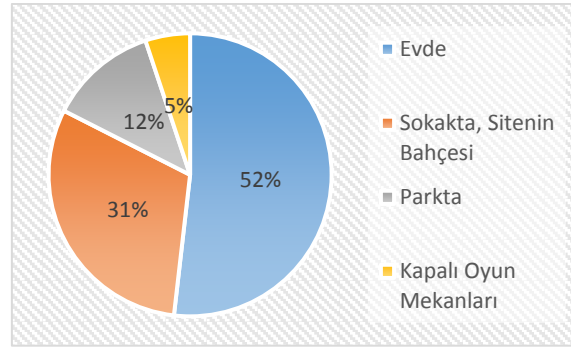

Grafik 11. Okul saatleri dışında erkek öğrencilerin oyun oynadığı yerlere ait bulgular

Erkek öğrencilerde olduğu gibi kız öğrencilerde de okul saatleri dışında en çok oyun oynanan mekan olarak ev (% 52) karşımıza çıkmaktadır. Sokak ve sitenin bahçesinde oyun oynamak 2. sırada yer almaktadır. Ancak yaşlara göre çok belirgin farklar görünmemektedir. Kapalı oyun alanları ise pek tercih edilmemektedir (Grafik 12, Grafik 13).

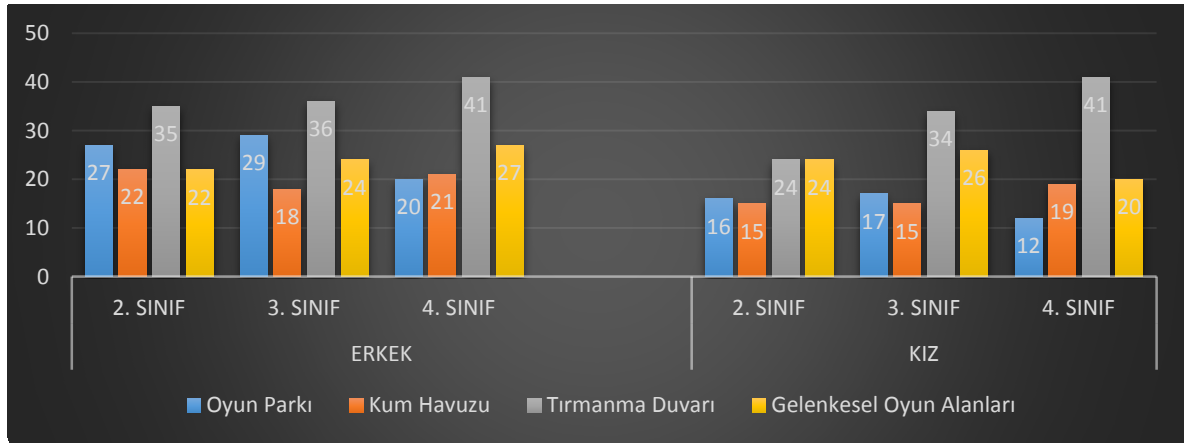
Grafik 12. Okul saatleri dışında kız öğrencilerin yaşlara göre oyun oynadığı yerlere ait bulgular

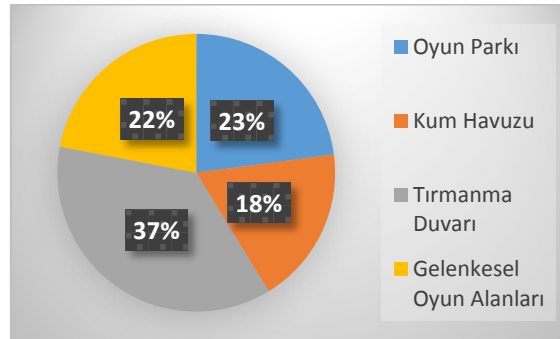
Grafik 13. Okul saatleri dışında kız öğrencilerin oyun oynadığı yerlere ait bulgular

Teneffüs saatlerinde oynamak için okul bahçesinde bulunmasını istedikleri alanlar arasında Tırmanma Duvarının oranı diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Geleneksel Oyun Alanları ise 2. sırada yer almaktadır (Grafik 14).

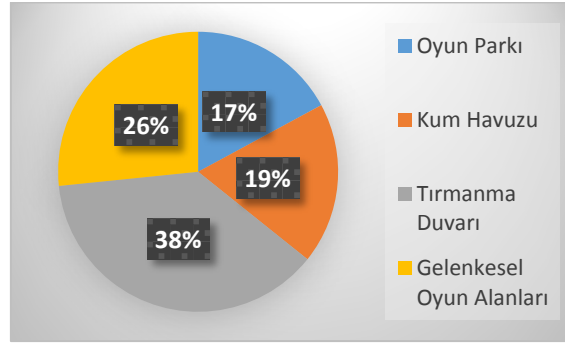
Erkek öğrencilerin %37'si Tırmanma Duvarı, %23'ü Oyun Parkı, %22'si Geleneksel Oyun Alanları ve %18'i ise Kum Havuzu olmasını tercih ederken (Grafik 15), kız öğrencilerin %38'i Tırmanma Duvarı, %26'sı Geleneksel Oyun Alanları, %19'u Kum Havuzu ve %17'si Oyun Parkını tercih etmiştir (Grafik 16).

Grafik 14. Erkek ve kız öğrencilerin yaşlara göre okul bahçesinde bulunmasını istedikleri alana ait bulgular

Grafik 15. Erkek öğrencilerin okul bahçesinde bulunmasını istedikleri alana ait bulgular

Grafik 16. Kız öğrencilerin okul bahçesinde bulunmasını istedikleri alana ait bulgular

5.SONUÇ

6-12 yaş grubu çocuklar zamanlarının büyük bir çoğunluğunu okulda geçirmektedirler. Eğitim-öğretimin yanı sıra hayatın tüm alanlarının burada devam ettiği düşünüldüğünde buldukları fiziksel çevrenin kapasitesinin önemliliği ortaya çıkmaktadır. Sınıf dışındaki diğer en önemli öğrenme mekanı olan açık ve kapalı oyun mekanları, öğrencinin zihinsel, bedensel ve ruhsal gelişimine katkı sağlayan mekanlardır. Bu mekanların tasarımındaki herhangi bir sorun çocukların öğrenme kapasitesini, bedensel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkileyecektir. Bu sebeple özellikle okul bahçelerinin yeterli oyun elemanı ile, yeşil alan, açık spor tesisleri, geleneksel çocuk oyun alanları, gölgelikli oturma elemanları ile tasarlanması öğrencilerin ders dışındaki zamanlarını kaliteli bir zamana dönüştürmekte etkili olacaktır.

Okul içi oyun alanları ile ilgili yapılan bu çalışma kapsamında 6-12 yaş grubundan 282 öğrenciye uygulanan anket sonucunda çocukların gereksinimlerinin farklılıklar göstermekle beraber genellikle benzer olduğu görülmüştür. Çalışma, bu yaş grubu çocuklarının okul dışında en çok evde oyun oynadıklarını göstermektedir. 10 yaş üstü çocuklarda ise sokakta/sitenin bahçesinde oynama oranlarının önceki yaşlara göre yükseldiği söylenebilir. Bu durumda okul içi oyun alanlarının önemi açıkça ortaya çıkmaktadır. Okul içi oyun alanlarından olan okul bahçesi, koridorlar ve hatta sınıf çocukların ders aralarında sosyalleşmesi, eğlenmesi, enerjisini atması ve dinlenmesi için fırsat vermelidir. İklim koşulları sebebiyle bahçeye çıkılamadığı durumlarda kapalı mekanların önemi daha da artmaktadır. Nitekim anket sonuçları da okulda en çok vakit geçirilen mekanın koridorlar olduğunu ortaya koymuştur.

Bulgularda görüldüğü üzere, erkek çocuklar okulda teneffüs saatlerinde koşmaca ve top oyunlarını yoğunlukla oynamaktadır. Ancak kız öğrenciler koşmaca oynamanın yanı sıra kendilerinin oluşturdukları farklı oyunları oynamayı tercih etmektedirler. Bahçede olmasını istedikleri oyun alanı incelendiğinde ise her iki cinsin de tırmanma duvarı ve geleneksel oyun alanı istediği görülmüştür. Anket uygulanan okulun bahçesinde oyun parkı bulunmaktadır ancak bir tırmanma duvarı bulunmamaktadır. Okul bahçesindeki boş alanların varlığı top ve koşmaca oyunlarının sıklıkla oynanmasına zemin hazırlamıştır. Ancak söz konusu okulda geleneksel oyunları oynayabilecek alanlar bulunmamaktadır. Bu durumda buldukları okul bahçesinin çocuklarının gereksinimine yeterliliği olmadığı söylenebilir.

Sonuç olarak, yaşlara ve cinsiyete göre farklılık gösteren oyun tercihleri olmasına rağmen genel olarak fiziksel aktivite içerisinde bulunabilecekleri oyun alanlarının

bulunması gerekliliği anket sonuçlarından anlaşılmaktadır. Ders süresince sırasında oturup dikkatini verebilmesi için teneffüs saatlerinde enerjisini boşaltması bu yaş grubu çocukları için son derece önemlidir. Çalışma kapsamında yapılan literatür çalışması ve anket sonuçları bu anlamda paralellik göstermektedir. Okul içi açık ve kapalı mekanlarda, çocukların özgürce koşabilecekleri, grup oyunları oynayabilecekleri, temiz hava alabilecekleri, top oyunları oynayabilecekleri, macera oyunları oynayabilecekleri, ip atlayabilecekleri korunaklı alanların, kaydırak, salıncak, tırmanma duvarı vb. oyun aletlerinin bulunduğu alanların ve geleneksel oyunların oynanabileceği alanların olması bu alanların tasarımı yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlardandır. Çocukların güven içerisinde sağlıklı bir şekilde eğitim alması için okul içi açık ve kapalı oyun alanlarında bu gereksinimleri yerine getirmek çocuklar için doğru mekan tasarlamak adını önemli bir adım olacaktır. Bu çerçevede okul bahçesi tasarımında çocukların isteklerinin dikkate alınması sağlıklı bir geleceğin yetişmesi için önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

Amouzegar, Z.; Naeini, H.S. and Jafari, R. (2010) Design Principle Of Playground's Equipments And Spaces For Children: An Interaction Education approach. Procedia Social And Behavioral Sciences 2, 1968-1971.

Aydın, B. (2005) Çocuk Ve Ergen Psikolojisi, Nobel Basımevi.

Barker, R. (1968) Ecological Psychology, Stanford University Press, Stanford.

Ersevimi, İ. (2009) Oyun ve Oyun Tedavisi, Cinius Yayınları, İstanbul.

Frost, J.L. (1992) Play and Playscapes. New York: Delmar Publishers.

Frost, J., (2012), Evolution of American Playgrounds, Scholarpedia, 7(12):30423.

Gür, Ş.Ö., Zorlu, T.(2002) Çocuk Mekanları, YEM Yayın, İstanbul.

Jersild, A. T. (1968) Çocuk Psikolojisi, çev. Günçe, G, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:43, Ankara.

Malone, K., and Tranter, P. (2003) "Children's Environmental Learning and the Use, Design and Management of Schoolgrounds", Children, Youth and Environments, S.13 (2). pp. 87-137.

Onur, B. (2005) Türkiye'de Çocukluğun Tarihi, İmge Kitabevi.

Özgür, İ., N. (1979) Çocuk Psikolojisi (Çocuk Gelişimi ve Modern Eğitim), İbrahim Özgür Yayınları.

Piaget, J., Inhelder, B. (1969) The Psychology of Child, NY: Basic Books.

Temel, H. (2015) ocuk Poliklinikleri Bekleme Mekanlarında ocuk Psikolojisine Uygun Renk ve Işık Kullanımını ve örnekler üzerinde Analizi, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Türkoęlu, H. D. (2000) Konut Alanlarında ocuk ve Oyun Mekanı, 1. İstanbul ocuk Kurultayı, Bildiriler Kitabı, İstanbul; 197-202.

Yavuzer, H. (2005) ocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Yeřilyaprak, B. (2002) Gelişim ve ęrenme Psikolojisi, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

Wicker, A. W. (1979) An Introduction to Ecological Psychology, Wadsworth Inc., Belmont, California